

lokaliserende faktor; d.v.s., at jernbanen var bestemmende for, hvor stationsbyen blev placeret. Således fastholder Jørgen Fink den nødvendige forbindelse mellem jernbane og stationsby, hvilket man som omtalt ikke altid har gjort i Stationsbyprojektets og -selskabets publikationer, med ofte ganske besynderlige følger.

Skønt Jørgen Finks undersøgelse af erhvervslivet i stationsbyerne principielt er koncentreret om den nationaløkonomiske side af emnet, mens den driftsøkonomiske side, d.v.s. det lokale stationsbyerhvervsliv, kun i begrænset omfang er gjort til genstand for undersøgelse – et forhold, der fremhæves i bogens forord – så rummer Finks bog alligevel også regionale og lokale analyser, der i høj grad er anvendelige i det lokalhistoriske arbejde – og i sig selv udtryk for et sådant. Dette forhold må siges at være en af Stationsbyprojektets og Stationsbyselskabets gennemgående fortjenester. Også de arbejder, der teoretisk og begrebsmæssigt har slagside, rummer fortrinlige lokalhistoriske elementer, der bringes til offentlighedens kendskab efter meget omfattende og grundige undersøgelser.

At der også i Finks statistisk baserede bilag, i oversigten over de danske stationsbyer, forekommer byer med station, som retteligt tilhører landsbygruppen – f.eks. Vester Hassing i Vendsyssel – og i samme bilag savnes typiske stationsbyer – som f.eks. Solbjerg i Himmerland, der dog anføres i bemærkningerne til bilaget – er for så vidt mindre væsentligt. Centralt blandt Finks fortjenester står, at han har defineret og afgrænset sit analyseobjekt, han har bestemt stationsbyen som begreb som udgangspunkt for undersøgelsen.

Henrik Gjøde Nielsen

BRIAN BOND (ed.): The Great War and British Military History. Clarendon Press, Oxford. 1991. 330 sider. £ 40.

Kun få historiske emner når ud over kredsen af faghistorikere og særligt interesserede for at blive til brede offentlige kontroverser. Besættelsestiden er et oplagt dansk eksempel som nazismen i Tyskland og borgerkrigen og Vietnam i USA.

Første verdenskrigs ofre er stadig det store britiske traume. Det ses af de stadige nyudgivelser af såvel egentlig historisk forskning som litteratur, spille- og dokumentarfilm, men især i den efterfølgende debat i medierne. Paul Fussell's bog fra 1975 »The great War and Modern Memory« behandlede skønlitteratur med ringe hensyn til historikernes resultater, og megen litteratur findes om krigens årsager, men vi har savnet et historiografisk bidrag om selve krigen.

Nu er hullet imidlertid blevet lukket på bedste vis med de 11 velskrevne og velargumenterede bidrag i Brian Bonds bog, som er hele sin, ret høje, pris værd. Man ser, at militærhistorie ikke mere blot er bidragsyderne pensionerede oberster, der mekanisk følger hærenes manøvrer hid og did. Alle er akademikere med stor og anerkendt videnskabelig produktion om emnet. Redaktøren har, via halvårlige møder igennem tre år, skabt et godt hold med klare opgaver, især om vestfrontproblemer, hvilket ikke kan kritiseres, omend elleve områder mere måske kunne tænkes. Men faktisk er der kun i de 3 Mellemøst-afsnit et vist overlap mellem kapitlet om Palæstinafelttoget og det fig. om T.E. Lawrence of Arabia, af hhv. Jonathan Newell og Brian Holden Reid. Derimod kan E. M. Spears fine Gallipoli-artikel næppe undværes.

Bogens første del (3 afsnit) diskuterer værkerne under og lige efter krigen.

Keith Grieves redegør for krigstidsproblemer hos Buchan, Fortescue og Conan Doyle (Sherlock Holmes-forfatteren), hvis historiske forfatterskab er de fleste ubekendt). David French rehabiliterer delvis sir James Edmonds store, hidtil meget udskældte officielle historie. Derimod angriber Hew Strachan hårdt det snævert militære, stærkt kritiske syn på krigen hos århundredets kendteste og mest indflydelsesrige britiske militærhistoriker og teoretiker, Basil Lidell Hart, hvis navn dog stadig går som en naturlig ledetråd gennem bogen.

Ian Becketts fortsætter opgøret i kapitlet om Lloyd George og Winston Churchills memoirer, der med Hart (og skønlitteraturen) havde størst indvirkning på almenhedens syn på krigen. Et godt eksempel på, hvordan vigtige problemer i britisk forskning ofte belyses via en kontroversiel politisk eller militær aktør. Det ses også i afsnittets 2 flg. indlæg: Richard Holmes kontante analyse af forskningen i hærchefen French og forsvarsminister Kitcheners virke, men bedst i Keith Simpsons centrale kapitel om Douglas Haig, den britiske vestfronts leder 1915-1918 og hovedpersonen i de fleste historiske kontroverser. Det berettes, hvordan den markante, AJP Taylor-agtige John Terraine i 1963 troværdigt rehabiliterede Haig og hæren ved vestfronten. Som forklaring er militær stupiditet nu helt miskrediteret, og selvom skiftet ikke har nået den brede opinion, deles Terraines syn nu af de fleste seriøse forskere.

Med udgangspunkt heri redegør Alex Danchev i bogens måske bedste essay for den store stigning og bredde i interessen i 60'erne og årsagerne hertil: 50-året, åbningen af arkiverne og de mange nye udtryksformer bidrog, bl.a. skuespillet/filmen »Oh, what a lovely War«, dokumentarserien »The great War« – BBCs største seriesucces nogensinde – serien »Purnell's History of the First World War«, bøger af Terraine, Alan Clark, Leon Wolf m.fl. samt A.J.P. Taylors nu helt forældede bestseller.

Peter Simkins slutter om bølgen af forskning i krigen set nedefra, efter socialhistoriens gennembrud og de seneste årtiers professionalisering af militærhistorien.

Hvis historikerne efter de senere års mange bøger om 2. Verdenskrig nu vil søge dennes rødder i 1914-18 konflikten, er Bonds bog en ypperlig indgang til emnet.

Chris Bangert-Larsen

MOGENS RÜDIGER: Tjener i åndernes rige. Dansk Magisterforening 1918-1993.

Udgivet af Dansk Magisterforening 1993. 300 s., ill.

Det har ikke været nogen misundelsesværdig opgave af skrive historien fra stiftelsen i 1918 og de første fyrre år frem, al den stund de arkivalske efterladenskaber fra denne tid øjensynligt er noget nær ikke-eksisterende. Mogens Rüdiger har valgt at kombinere den spinkle foreningshistorie med afsnit – interessante – af lidt mere generel karakter om magistres arbejdsområder samt nogle *meget* almene om den økonomiske og sociale udvikling i datidens Danmark. Hensigten er klar nok: læseren skal både ved stiftelsen og senere hen gøres bekendt med »den samfundsmæssige kulisse bag«, men denne er nu af og til